

Spis treści

Wstęp	9
1. Analiza zmian i tendencje rozwoju rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce	11
1.1. Charakterystyka i regulacje prawne rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Europie.....	11
1.2. Charakterystyka i tendencje zmian na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce w latach 1996-2011	22
1.2.1. Funkcjonowanie ubezpieczenia komunikacyjnego OC	29
1.2.2. Funkcjonowanie ubezpieczenia komunikacyjnego AC	32
1.3. Uwarunkowania i perspektywy dalszego funkcjonowania ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce.....	40
2. Ryzyko w ubezpieczeniach komunikacyjnych	44
2.1. Uwagi wstępne.....	44
2.2. Ryzyko ubezpieczeniowe w ubezpieczeniu komunikacyjnym OC	45
2.3. Ryzyko ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach komunikacyjnych AC.....	48
2.4. Uwagi o pomiarze ryzyka ubezpieczeniowego w ubezpieczeniach komunikacyjnych.....	49
2.5. Ryzyko zakładu ubezpieczeń prowadzącego ubezpieczenia komunikacyjne	54
2.6. Czynniki ryzyka w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (OC) oraz autocasco (AC)	59
2.6.1. Makroekonomiczne czynniki ryzyka	60
2.6.2. Behawioralne czynniki ryzyka w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (OC) oraz autocasco (AC).....	62
2.6.3. Prawne czynniki ryzyka w ubezpieczeniach komunikacyjnych OC i AC	66
2.7. Podsumowanie.....	70
3. Składka w ubezpieczeniach komunikacyjnych i metody jej kalkulacji	72
3.1. Wprowadzenie	72

3.2.	Metody kalkulacji składki ubezpieczeniowej netto w ubezpieczeniach <i>non-life</i>	73
3.2.1.	Przegląd klasycznych metod ze szczególnym zastosowaniem w ubezpieczeniach komunikacyjnych.....	74
3.2.2.	Próba identyfikacji czynników wpływających na składkę w ubezpieczeniach komunikacyjnych.....	79
3.3.	Systemy bonus-malus w kalkulacji składki, nowe propozycje uwzględniające czynniki ryzyka.....	84
3.3.1.	Charakterystyka systemu.....	84
3.3.2.	Funkcjonowanie systemu bonus-malus w wybranych krajach UE.....	86
3.3.3.	Konstrukcja systemów bonus-malus.....	95
3.3.4.	Pojęcie efektywności systemu bonus-malus.....	97
3.3.5.	Miary oceny efektywności systemu bonus-malus.....	101
3.3.5.1.	Klasyczne miary efektywności systemu bonus-malus.....	101
3.3.5.2.	Modele współfunkcjonowania na rynku kilku systemów bonus-malus.....	117
3.4.	Podsumowanie.....	120
4.	Rentowność i efektywność ubezpieczeń komunikacyjnych OC i AC	121
4.1.	Wprowadzenie – pojęcie rentowności i efektywności.....	121
4.2.	Wskaźniki rentowności ubezpieczeń komunikacyjnych OC i AC.....	125
4.2.1.	Definicje wskaźników.....	125
4.2.2.	Rentowność ubezpieczeń komunikacyjnych – analiza wskaźników rentowności za lata 1999-2011.....	127
4.3.	Przyczyny braku rentowności ubezpieczeń komunikacyjnych.....	140
4.3.1.	Próba identyfikacji czynników mających wpływ na wysokość wypłacanych odszkodowań i świadczeń z ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce.....	144
4.4.	Próba identyfikacji czynników określających efektywność ubezpieczeń komunikacyjnych z punktu widzenia klientów.....	148
4.5.	Podsumowanie.....	159
5.	Szkody osobowe w ubezpieczeniach OC posiadaczy pojazdów mechanicznych – analiza wybranych problemów	162
5.1.	Kompensacja szkód osobowych o charakterze majątkowym pokrywanych z ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej – koncepcje ekonomiczne.....	163
5.1.1.	Przegląd rozwiązań systemowych w zakresie szkód o charakterze majątkowym (<i>economic loss</i>).....	164

5.1.2.	Ekonomiczne aspekty ustalania świadczeń z tytułu utraconych dochodów w polskim systemie	177
5.2.	Szkody osobowe w ubezpieczeniach odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych – problem rent	188
5.2.1.	Symulacja rent	188
5.2.2.	Uwagi końcowe	196
6.	Metody zmniejszania ryzyka zakładu ubezpieczeń pochodzącego z ubezpieczeń komunikacyjnych	199
6.1.	Ryzyko zakładu ubezpieczeń – wprowadzenie	199
6.1.1.	Rodzaje ryzyka zakładu ubezpieczeń	200
6.2.	Zarządzanie ryzykiem ubezpieczeniowym w ubezpieczeniach komunikacyjnych	203
6.3.	Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ubezpieczeniach komunikacyjnych	205
6.3.1.	Współpraca z reasekuratorami	206
6.3.2.	Współpraca z pośrednictwem ubezpieczeniowym	206
6.4.	Zarządzanie ryzykiem operacyjnym w obszarze ubezpieczeń komunikacyjnych	207
6.5.	Efektywność i metody jej pomiaru w procesie biznesowym w zakładzie ubezpieczeń	212
	Zakończenie	214
	Literatura	218
	Spis rysunków	226
	Spis tabel	228

Wstęp

Monografia poświęcona jest problematyce funkcjonowania ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce, które ciągle mają największy udział w rynku ubezpieczeniowym pod względem liczby sprzedanych polis i zainkasowanej składki oraz wypłaconych odszkodowań. Jednocześnie w tym portfelu ubezpieczeń trzeba wyróżnić dwie grupy: pierwsza to ubezpieczenie obowiązkowe odpowiedzialności cywilnej (OC) posiadaczy pojazdów mechanicznych, druga grupa to ubezpieczenie dobrowolne autocasco (AC), gdyż przebieg i analiza ryzyka różnią się w tych poszczególnych grupach. Ponadto, pomimo że ubezpieczenia komunikacyjne należą do tradycyjnych produktów oferowanych przez zakłady ubezpieczeń i ryzyko im towarzyszące jest dobrze rozeznane przez zakłady ubezpieczeń, to zmieniające się otoczenie, rozwój rynku motoryzacyjnego, nowe technologie, nowe tendencje i uwarunkowania o charakterze prawnym, makroekonomicznym i behawioralnym generują inne – nowe czynniki ryzyka wpływające na funkcjonowanie tych ubezpieczeń.

Badania skoncentrowano wokół zagadnień dotyczących ryzyka i efektywności funkcjonowania ubezpieczeń komunikacyjnych na polskim rynku ubezpieczeń. Przedstawiona problematyka badawcza ma znaczenie dla rozwoju nauki o ubezpieczeniach, zwłaszcza w obszarze zarządzania ryzykiem, w tym identyfikacji zmieniających się czynników ryzyka oraz w obszarze procedur i metod dotyczących kalkulacji składki ubezpieczeniowej. Jednocześnie w badaniach uwzględniono zagadnienia finansowe związane z wypłacalnością zakładów ubezpieczeń, rentownością produktów, jak również efektywnością tych produktów, gdzie wzięto pod uwagę preferencje i zadowolenie klientów.

Zatem celem opracowania była analiza i ocena funkcjonowania ubezpieczeń komunikacyjnych OC i AC w Polsce od strony teoretycznej i praktycznej, pod kątem przede wszystkim analizy ryzyka; przeprowadzono również badania czynników wpływających na wysokość składki, a także analizowano efektywność tych ubezpieczeń zarówno dla zakładów ubezpieczeń, jak też klientów.

W monografii przedstawiono w sześciu rozdziałach następujące zagadnienia i wyniki badań naukowych:

- Scharakteryzowano rynek ubezpieczeń komunikacyjnych w Polsce w latach 1996-2011, analizując oddzielnie ubezpieczenia komunikacyjne OC i ubezpieczenia komunikacyjne AC. Przedstawiono aktualne regulacje prawne oraz uwarunkowania i perspektywy dalszego rozwoju.

- Omówiono zagadnienia związane z ryzykiem w ubezpieczeniach komunikacyjnych. Wyróżniono tutaj ryzyko ubezpieczeniowe i ryzyko zakładu ubezpieczeń. Analizowano czynniki ryzyka o charakterze makroekonomicznym, behawioralnym i prawnym, które wpływają na funkcjonowanie dwóch podstawowych grup ubezpieczeń komunikacyjnych (grupa 3 i grupa 10 według załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej).
- Przedstawiono metody kalkulacji składki w ubezpieczeniach komunikacyjnych. Przedstawiono metody klasyczne, ale przede wszystkim skoncentrowano się na systemach bonus-malus, które w tego typu ubezpieczeniach znajdują szczególne zastosowanie. W tej części opracowania dokonano przeglądu tych systemów stosowanych w wybranych krajach UE oraz zaproponowano nowe podejście uwzględniające nowe czynniki ryzyka. Ponadto zaprezentowano miary efektywności systemu bonus-malus, co było ściśle związane z tematem badawczym opracowania.
- Dokonano analizy rentowności i efektywności ubezpieczeń komunikacyjnych. Najpierw przeprowadzono analizę wskaźnikową dotyczącą rentowności, następnie szukano przyczyn braku rentowności, szczególnie w ubezpieczeniach komunikacyjnych OC. Podjęto także próbę identyfikacji czynników określających efektywność ubezpieczeń komunikacyjnych również z punktu widzenia klientów.
- Zaprezentowano analizę wybranych problemów dotyczących szkód osobowych w ubezpieczeniach OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Dokonano przeglądu rozwiązań systemowych oraz zanalizowano problem rent.
- Zaproponowano metody zmniejszania ryzyka zakładu ubezpieczeń pochodzącego z ubezpieczeń komunikacyjnych. Tutaj rozpatrywano cztery kategorie ryzyka, które towarzyszą działalności ubezpieczeniowej, a mianowicie: ryzyko ubezpieczeniowe, ryzyko kredytowe, ryzyko rynkowe i ryzyko operacyjne. Tutaj skoncentrowano się, jak można zarządzać tymi kategoriami ryzyka w obszarze ubezpieczeń komunikacyjnych.

Publikacja jest efektem badań naukowych przeprowadzonych przez Katedrę Ubezpieczeń w latach 10.2010-04.2013 w ramach projektu badawczego nr NN 113 182439 finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Niniejsze opracowanie może być wykorzystywane zarówno przez pracowników nauki zajmujących się ubezpieczeniami, doktorantów, studentów, jak i przez praktyków korzystających z usług ubezpieczeniowych i pracowników sektora ubezpieczeniowego.